

TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2019

Kiimingin – Jäälin vesienhoitoyhdistys on perustettu 19.4.2011. Sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena on luoda edellytyksiä vesistöjen virkistyskäytölle, ympäristön viihtyisyydelle ja luonnon monimuotoisuudelle parantamalla vesistöjen tilaa ja myöhemmin pitämällä yllä saavutettua tilaa niillä Kiimingin ja Jäälin alueilla, joilta vedet virtaavat Jäälinojan kautta Kalimenjokeen. Yhdistys rekisteröitiin 26.8.2011. Toimintavuoden päättyessä yhdistyksessä oli 99 henkilöjäsentä, neljä yhteisöjäsentä ja neljätoista kannatusjäsentä. Yhdistyksen toiminta on luonteeltaan yleishyödyllistä, eikä siihen sisälly liiketoimintaa.

Hallinto ja toiminnantarkastus

Yhdistyksen vuosikokous pidettiin Jäälinmajalla 20. maaliskuuta. Vuosikokoukseen asti yhdistyksen hallituksen puheenjohtajana toimi Markku Vuolteenaho ja varsinaisina jäseninä Juha Lumila, Birger Ylisaukko-oja, Otto Moilanen, Eero Laine ja Risto Piirainen sekä varajäseninä Jukka Pekkanen, Jouko Uusitalo Ismo Karhu, Jäälin asukasyhdistyksen valitsema edustaja ja Kari Lehtola. Vuosikokous valitsi hallituksen puheenjohtajaksi Markku Vuolteenahon, varsinaisiksi jäseniksi Eero Laineen, Juha Lumilan, Birger Ylisaukko-ojan, Otto Moilasan ja Jaakko Laineen, sekä varajäseniksi numerjärjestyksessä 1. Jukka Pekkasen, 2. Jouko Uusitalon, 3. Ismo Karhun, 4. Jäälin asukasyhdistyksen nimeämän edustajan sekä Esko Tornbergin. Hallitus valitsi keskuudestaan varapuheenjohtajaksi Eero Laineen. Sihteerinä toimi Birger Ylisaukko-oja. Kirjanpidon hoiti Edina Oy. Hallitus piti toimintavuoden aikana neljä kokousta.

Vuosikokouksessa toiminnantarkastajaksi valittiin Heikki Airio ja hänen varamieheksensä Risto Lohi.

Vesienhoito

Vuosikokouksen hyväksymä toimintasuunnitelma toteutui. Järviältäan rahoitus järjestyi ja hanke saatettiin toteutusvalmiuteen. Tähän kuuluivat lopullinen suunnittelu, betoniankkureiden hankinta ja valmistelu asennusvalmiiksi, rakennustarvikkeiden hankinta sekä viranomaisilmoitukset. Hanke on pääosiltaan toteutettu heti vuoden 2020 alussa.

Suurin kunnossapitokohde oli Korteojan välipadon korjaus. Pato on rakennettu kesällä 2016. Kevättulvalla 2017 pato kuitenkin syöpyi ja lakkasi toimimasta. Padon tarkoitus on ohjata Korteojan ”kuivaan uomaan” purkautuvaa rautapitoista pohjavettä viereiselle Korteojan koskeikolle.

Kokkohaaran lietteenkeruullas pumpattiin tyhjäksi. Kalamäen allasta ei saatu tyhjäksi, mutta altaasta poistettiin ”imurointimenetelmällä” noin 1500 kiloa lietettä kuiva-aineeksi laskettuna.

Kalamäen tulokanavan ruoppaukseen on valmistauduttu samassa yhteydessä kuin Järvialtaan virtausaukko rakennetaan keväällä 2020.

Vesitutkimukset ja hoitokalastus toteutuivat suunnitellulla tavalla. Kutusärkisaalis oli vain alle sata kiloa eli huomattavasti pienempi kuin edellisinä vuosina. Tämä vahvistaa jo aiemmin syntynyttä käsitystä nousevan särkikannan pienentymisestä. Hoitokalastuksen saalis päätyi ihmisten ravinnoksi.

Särkikalojen vähentämisen tavoitteena on oikaista vinoutunutta Jäälinjärven ravintoketjua ja siten vaikuttaa mm. haitallisten levien esiintymiseen. Yhdistyksen omistuksessa on kalastusvene, kaksi rysää ja paunetti.

Vesienhoitorakenteiden vaikuttavuus ja Jäälinjärven tila

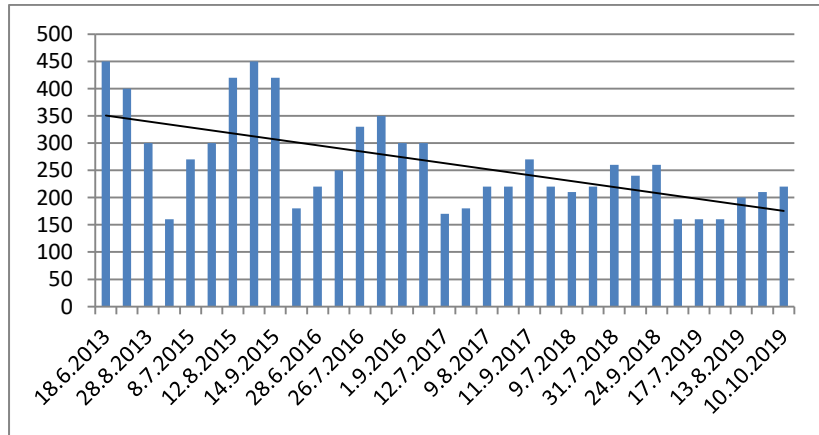
Menneen kesän vesiolosuhteet olivat kaksijakoiset. Alkukesän tulovirtaamat olivat jonkin verran tavanomaista runsaammat. Keskikesästä alkaen vettä tuli Jäälinjärveen melko vähän. Koko kesän tulovesivolyymi oli 2,7 milj. kuutiometriä. Useimpina vuosina volyyymi on ollut 1 - 1,5 miljoonan tasolla. Edellinen kesä oli erittäin kuiva, kun taas vuosi 2015 on ollut erittäin sateinen.

Jäälinjärven tila on edelleen parantunut. Kulunut kesä oli neljäs peräkkäin ilman sinilevähaittaa. Sitä ennen sinilevästä on raportoitu ainakin kahdeksan vuotta peräkkäin. Myös limalevähaittojen on koettu merkittävästi vähentyneen. Veden väriarvot ovat parantuneet, joskin vesi on edelleen tummaa. Tyypillisesti vesi on alkukesällä kirkaampaa ja tummuu syksyä kohti. Väri johtuu tulovesien mukana virtaavasta rauta-humuskiintoaineesta.

Kalakannan rakenne on kunnossa. Särkikanta on olennaisesti pienentynyt, ja ahvenet ovat kasvaneet ruokakalakokoon. Kalastustutkimusta ei ole kustannussyistä tehty vuoden 2016 jälkeen, mutta lukuisat kalastajien kokemukset vakuuttavat kalaston tilan parantuneen.

Jäälinjärveen tulevan ja sieltä lähtevän veden laadun seuranta jatkettiin vakiintuneen ohjelman mukaisesti. Edelleen vahvistui käsitys, että kosteikot pidättävät typen liukoisia osia hyvin, yleisesti yli puolet, joskus jopa melkein kokonaan. Myös fosfaattifosfori vähenee systemaattisesti mutta ei yhtä paljon kuin typpi. Kaikki analyysitulokset vuodesta 2011 alkaen ovat nettisivuilla osoitteessa www.kiiminginjaalinvedet.net

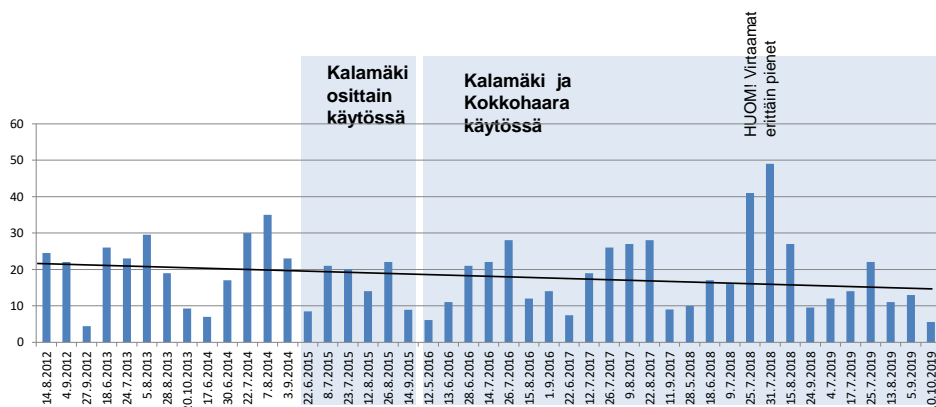
Jäälänjärven veden väriarvoja mg Pt/l

Valumavesien rauta-humuskiintoainepitoisuus on edelleen korkea ja säännönmukaisesti syklistä: keväällä ja alkukesällä pitoisuudet ovat pienet ja nousevat suurimmilleen keskipäivällä. Syksyllä taas pitoisuudet pienenevät. Tämän kiintoaineen kulkeutuminen Jäälänjärveen on suurin veden laatua heikentävä tekijä.

Yhdistys on rakentanut erityiset lietteenpoistojärjestelmät Kalamäkeen ja Kokkohaaraan. Liete poistetaan keruualtaista pumppaamalla. Vaikka tulovesien kiintoainepitoisuuden trendi on aleneva, nykyiset järjestelmät eivät riitä kiintoaineongelman riittävään hallitsemiseen. Sen vuoksi yhdistys on päättänyt rakentaa ison laskeutusaltan Jäälänjärven kaakkoispäähän.

Saarisenojan kiintoaine mg/l

Tutkimukset

Rauta-humus –kiintoainetutkimukset

Kiintoainekysymyksen paljastuttua massiiviseksi ilmiöksi tieteelliseen tutkimukseen on jo pitkään yritetty saada rahoitusta yhteistyössä Suomen ympäristökeskuksen, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Oulun yliopiston kanssa. Toistaiseksi rahoitusta ei ole saatu.

Yhdistys on käynnistänyt oman padotustutkimuksen Laivakankaan eteläpuolella sijaitsevassa ”Leppisuonojassa”. Oja on erittäin syvä ja siihen purkautuu paljon rautapitoista pohjavettä. Ojasta on kahtena kesänä otettu vesinäytteitä. Alkukesällä 2020 oja on tarkoitus padottaa ympäristön sallima määrä ja jatkaa sen jälkeen vesitutkimuksia. Tavoitteena on saada selville, vähentääkö padotus raudan kulkeutumista maaperästä ojaan.

Bioremediaatiotutkimus

Kalamäkeen rakennetuilla tutkimuslautoilla tutkittiin kahtena kesänä kasvien kykyä ottaa ravinteita suoraan vedestä. Kasvit oli sijoitettu lautoille niin, että kasvien juuret ovat vapaasti vedessä. Tutkimuksessa käytetyistä kasveista hyvin menestyivät osmankäämi ja suovehka.

Tutkimuksen kenttätöosuus päättyi vuonna 2018, mutta aiheesta tehtävä diplomityö on viivästynyt. Tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin käytettävissä ja osoittavat, että ravinteiden sitoutuminen kelluviin kasveihin on merkittävää. Käytäntöön soveltaminen edellyttäisi, että suuri määrä biomassaa olisi vuosittain poistettava. Teknistä ratkaisua tähän ei ole toistaiseksi kehitetty.

KaliVesi-tutkimus

Jäälinoja laskee Kalimenjokeen, joka puolestaan laskee mereen Kellossa. Oulun yliopisto on selvittänyt Kalimenjoen ongelmia kolmivuotisessa KaliVesi-tutkimuksessa, jota rahoittavat Oulun kaupunki, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ja Oulun yliopisto. Raudan kulkeutuminen nousee tutkimuksessa keskeiseen asemaan, ja asiaa pohditaan jossakin määrin myös teoreettiselta kannalta. Keskeiseksi selittäjäksi nousee pohjaveden pinnan alentaminen mustaliuskevyöhykkeillä. Loppuraportti puuttuu vielä, mutta aiheeseen liittyvä diplomityö on valmis (ks. www.kiiminginjaalinvedet.net). KaliVesihankkeessa koko Kalimenjoen valuma-alue on jaettu osavaluma-alueisiin ja niille etsitään aluekohtaisia toimenpidesuosituksia. Yhdistys on kommentoinut loppuraporttiluonnosta.

Muu toiminta

Yhdistys jatkoi Kalamäestä Koiteliin johtavan vaellus- ja hiihtoreitin rakentamista yhdessä Jäälin asukasyhdistyksen ja Jäälin Leijonien kanssa. Toimintavuonna Kalamäkeen rakennettiin lintutorni ja laavu. Kokkojärvenniityllä täydennettiin pitkoksia. Hankkeen rahoituksesta puolet tulee Leaderilta loppuosan koostuessa pääasiassa talkootöistä. Kertomusvuonna reitti-hankkeeseen tehtiin yhteensä noin 900 talkootuntia. Siitä vesienhoitoyhdistyksen jäsenten osuus oli noin 200 tuntia. Reitti kulkee Kalamäen, Kokkohaaran ja Kokkoniityn kosteikoiden kautta.

Rahoitus ja resurssit

ELY-keskus myönsi yhdistykselle kolmivuotisen rahoituksen, 22950 eur, rauta-humuskiintoaineen kulkeutumisen hallintaan toimenpiteiden vaikuttavuuden seurantaan. Oulun kaupunki myönsi kolmivuotisen rahoituksen ns. ”normaalitoimintaan”, joka sisältää mm. kunnossapidon, hoitokalastuksen ja vedenlaadun seurannan kustannukset. Rahoitus on 7000 euroa vuodessa.

Edellisenä vuonna maksetusta, bioremediaatiota koskevan avustuksen maksupäätöksestä tehtiin oikaisuvaatimus, joka hyväksyttiin. Maanrakennus J Päckilä myönsi yhdistykselle 250 euron avustuksen. Oulun kaupunki myönsi yhdistykselle 300 euron avustuksen venetsialaisten järjestämiseen. Eräät yksityishenkilöt maksoivat yhdistykselle tukimaksuja jäsenmaksujensa lisäksi. K-Supermarket Jääli piti vesienhoitoyhdistyksen edelleen pääyhteistyökohteenaan.

Vesienhoitoyhdistyksen jäsenet tekivät 752 talkootuntia, mikä vastaa noin 11 000 euron rahoituspanosta. Vesienhoitoon näistä kului 521 tuntia loppuosan kohdistuessa Koiteli-reitin rakentamiseen. Panostus tutkimuksiin (vesitutkimukset, padotustutkimus, rautatutkimusten valmistelu) on hallinnoinnin jälkeen suurin talkookohde. Talkootöihin osallistui neljätoista yhdistyksen jäsentä. Talkootuntimäärä jäi pienemmäksi kuin useimpina yhdistyksen toimintavuosina, kun suuria rakentamiskohteita ei ollut. Suuri osa talkootyöstä kanavoitui liitännäishankkeena toteutettavaan Koiteli-reittiin.

Verkottuminen ja viestintä

Jäälin koulun kanssa tehtiin paljon yhteistyötä. Yhdistys osallistui peruskoulujen valtakunnallisen yhteistyöverkoston Majakan Oulussa järjestettyyn koulutuspäivään, jossa esiteltiin mm. Jäälin koulun ja Kiimingin-Jäälin vesienhoitoyhdistyksen yhteistyötä. Keväällä järjestettiin Jäälinmajan rannassa nuorten kalapäivä, jossa mm. ProAgrian asiantuntijat perkasivat, paistoivat ja maistattivat kaloja oppilaille. YLE teki tapahtumasta jutun alkuillan valtakunnallisiin uutisiin. Kesän jälkeen koulu teki kaksi vierailua, toisen Kalamäkeen ja toisen Jäälinmajalle. Niihin osallistui yli kolmesataa oppilasta. Koulun JOPO-oppilaat (joustava perusopetus) osallistuivat kahtena päivänä Koiteli-reitin talkoisiin.

Yhdistyksen kohteissa vieraili kaksi kansainvälistä ryhmää: Oulun yliopiston kansainvälinen korjaavan ekologian kurssi keväällä ja pohjoismainen Biowater -tutkijaryhmä puolestaan syksyllä.

Sipilän hallituksen päättämän 45 milj. euron vesiensuojelun tehostamisohjelman esittelytilaisuuteen pyydettiin yhdistyksen puheenvuoro ja panelisti. Tilaisuutta isännöi ympäristöministeri Tiilikainen. Yhdistys osallistui myös valtakunnallisen vesistökuunnostusverkoston vuosiseminaariin Mikkelissä.

Eläkeläisyhdistyksiä informoitiin Jäälinjärven kunnostuksesta ja Koiteli-reitistä. VYYHTI-ydinryhmä piti kokouksen Kalamäen laavulla ja sai esittelyn Jäälin vesienhoidosta ja Koiteli-reitistä.

Rantapohja teki Jäälistä kolme juttua ja Kaleva ja YLE kumpikin yhden. JCR-tapahtumalehti julkaisi kattavan artikkelin Jäälin vesistökuunnostuksesta. ELY-keskus teki videon vierailustaan Jääliin; ks. <https://www.youtube.com/watch?v=V1MNtyVoMyU>.

Yhdistyksen nettisivuilla avattiin kertomusvuonna noin 8200 näyttöä. Käyntejä oli noin 3700. Määrä on jatkuvasti kasvanut. Vuodesta 2011 alkaen yhdistyksen sivuilta on avattu hieman yli 50 000 näyttöä. Kertomusvuosi oli vilkkain tähänastisista. Nettisivujen päivitykset ovat luettavissa myös Facebookissa.

Yhdistys osallistui Jäälin venetsialaisten järjestelyihin ja esitteli toimintaansa tapahtumassa. Yhdistyksen pysyvästä esittelypisteestä Jäälin K-Supermarketissa jouduttiin ainakin toistaiseksi luopumaan tilanpuutteen vuoksi.

Henkilöstö

Yhdistyksellä ei ole vakinaista henkilöstöä eikä palkkoja maksettu.

Tulevaisuudennäkymät

Yhdistys on toteuttanut kaikki Jäälinjärven yläpuoliselle valuma-alueelle alun perin suunnitellut yhdeksän vesienhoitorakennetta. Niiden tarkoituksena on pidättää veden mukana liikkuvaa kiintoainetta ja ravinteita ennen niiden päätymistä Jäälinjärveen. Kalamäen ja Kokkohaaran kosteikkoihin on rakennettu erityiset lietteenpoistojärjestelmät. Nämä ovat kuitenkin osoittautuneet riittämättömiksi. Vaikuttavuuden parantamiseksi Jäälinjärven kaakkoispäähän valmisteltiin suuri laskeutusallas. Pääosa siitä toteutettiin heti vuoden 2020 alussa.

Hoitokalastukseen on kehittynyt toimiva menetelmä, joka perustuu Jäälinojan kautta nousevien särkiemojen pyydystämiseen Jäälinojan niskalta. Kalakannan rakenne on saatu oikaistuksi, mutta hoitokalastusta on tarpeen edelleen jatkaa.

Kalamäen lietealtaan tulokanavan ruoppaus pyritään toteuttamaan konetyönä Järvialtaan virtausaukon rakentamisen yhteydessä.

Yhdistys jatkaa padotustutkimustaan ja pyrkii saaman käyntiin resursseilleen soveltuvaa tutkimusta yhteistyössä Oulun yliopiston, Suomen ympäristökeskuksen ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa. Tietoa Jäälinjärven yläpuolisen valuma-alueen ominaisuuksista ja ilmiöistä pyritään kartuttamaan.

Omarahoituksen kartuttamiseksi yhdistys pyrkii jatkamaan yhteistyötä K-supermarket Jäälin uuden kauppiaan kanssa. Niin ikään yhteistyötä jatketaan keskeisten viranomaisten, maanomistajien ja muiden toimijoiden kanssa. Tehokasta viestintää ylläpidetään, ja asukkaiden kiinnostusta vesienhoitoon ja muihin lähiympäristön toimintoihin aktivoidaan.

Jääli – Koiteli –reitit toteutus saatetaan valmiiksi yhteistyössä Jäälin asukasyhdistyksen ja Jäälin Leijonien kanssa.

Talous

Yhdistyksen rahoitusasema oli tilivuoden päättyessä hyvä. Tilivuoden tulos osoittaa ylijäämää 2951,98 euroa. Hallitus esittää, että ylijäämä kirjataan yhdistyspääoman lisäykseksi.

Jäälissä 30. tammikuuta 2020

Hallitus

Markku Vuolteenaho

Eero Laine

Birger Ylisaukko-oja

Juha Lumila

Otto Moilanen

Jaakko Laine